Untitled Document

Angie Kleijn

Waar was die eerste huis in die gebied wat vandag as Pretoria bekend staan? Die storie rondom dié vra

Vir jare lank is dit aanvaar dat Lucas Cornelis Bronkhorst die eerste blanke setlaar in die gebied w
Die huis is naby die twee fonteine, wat ons as Fonteinedal ken, opgerig. Dié twee standhoudende

Dis is juis oor die fonteine wat die stomme Lucas later sy grond kwyt was. In daardie jare was daa

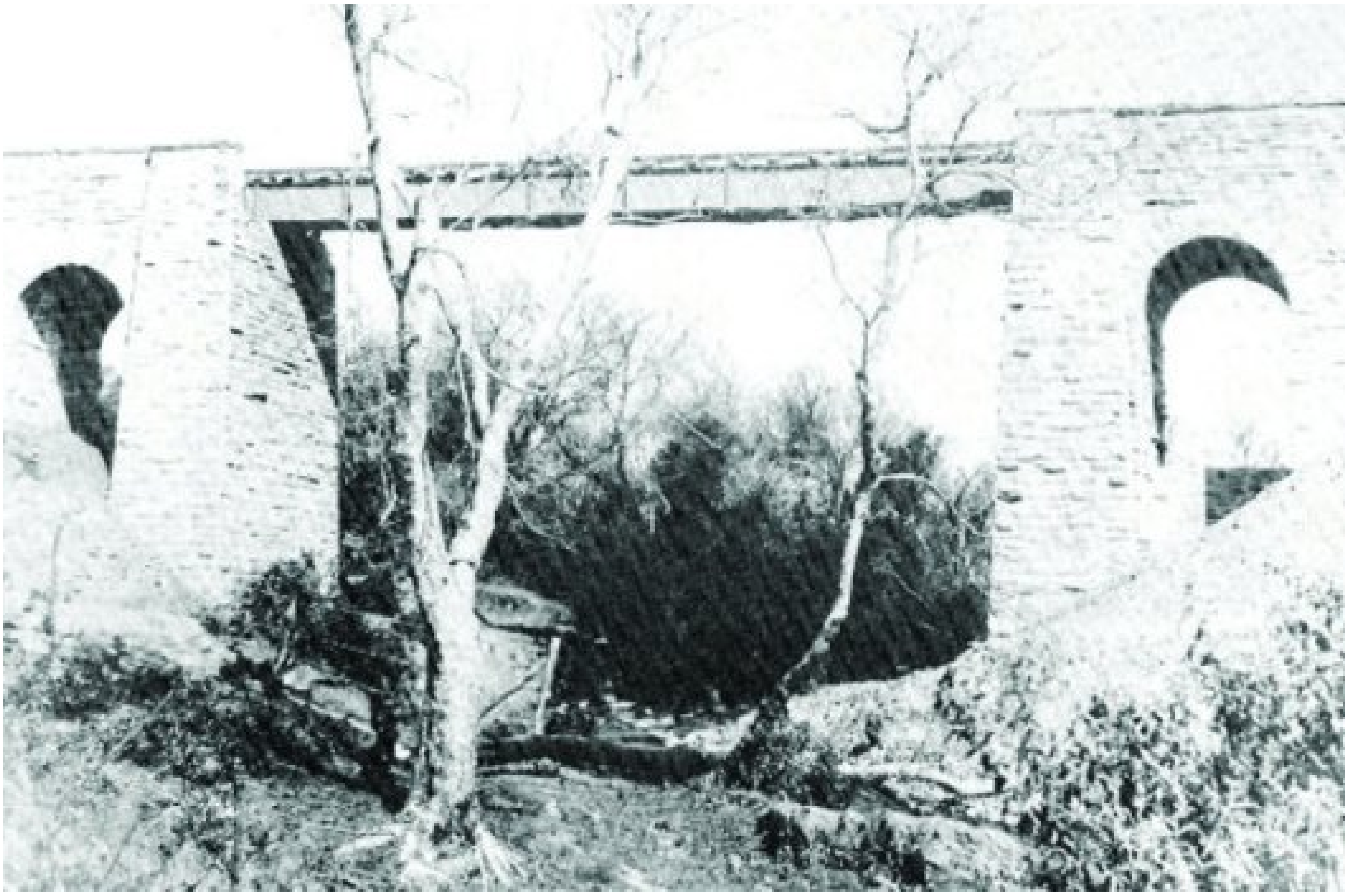

Gert Bronkhorst se huis op Elandspoort was waar die ou NZASM-treinbrug die Apiesrivier kruis
Foto: Groenkloof Huieienaarsvereniging

Broers

Lucas Cornelis Bronkhorst (1795-1875) en sy broer, Johannes Gerhardus Stephanus (Gert) Bronk

Gert het die plaas Elandspoort gevestig, waar hy ‘n hartbeeshuisie gebou het. Volgens Anton van

Die Bronkhorst-murasie ná die opgrawings voltooi en weer toegegooi is en die stadsraad ’n gedenkmuur daar opgerig het

Bron: AE Van Vollenhoven proefskrif

Volgens ’n inspeksieverslag uit die Rustenburgse landdroskantoor, is Lucas se plaas Groenkloof

Veldkornet Andries van der Walt het in die omgewing aangekom en het in omstreeks 1848 ‘n huis

Murasie van Lucas Bronkhorst se huis in Fonteinedal, afgeneem in Mei 1955 toe die mure nog so
Bron: SP Engelbrecht, red, 'Pretoria 1855-1955'

Struweling

Pretoria is op 16 November 1855 gestig. Die ZAR het die grond waarop Lucas se dam en wateraa

In die 'Pretoriana' van Maart 1993 is 'n brief gepubliseer wat Lucas se destydse ongelukkigheid aa

Lukas skryf dan verder dat die erwe, wat aan hom aangewys en opgemeet is, glo deur die regering

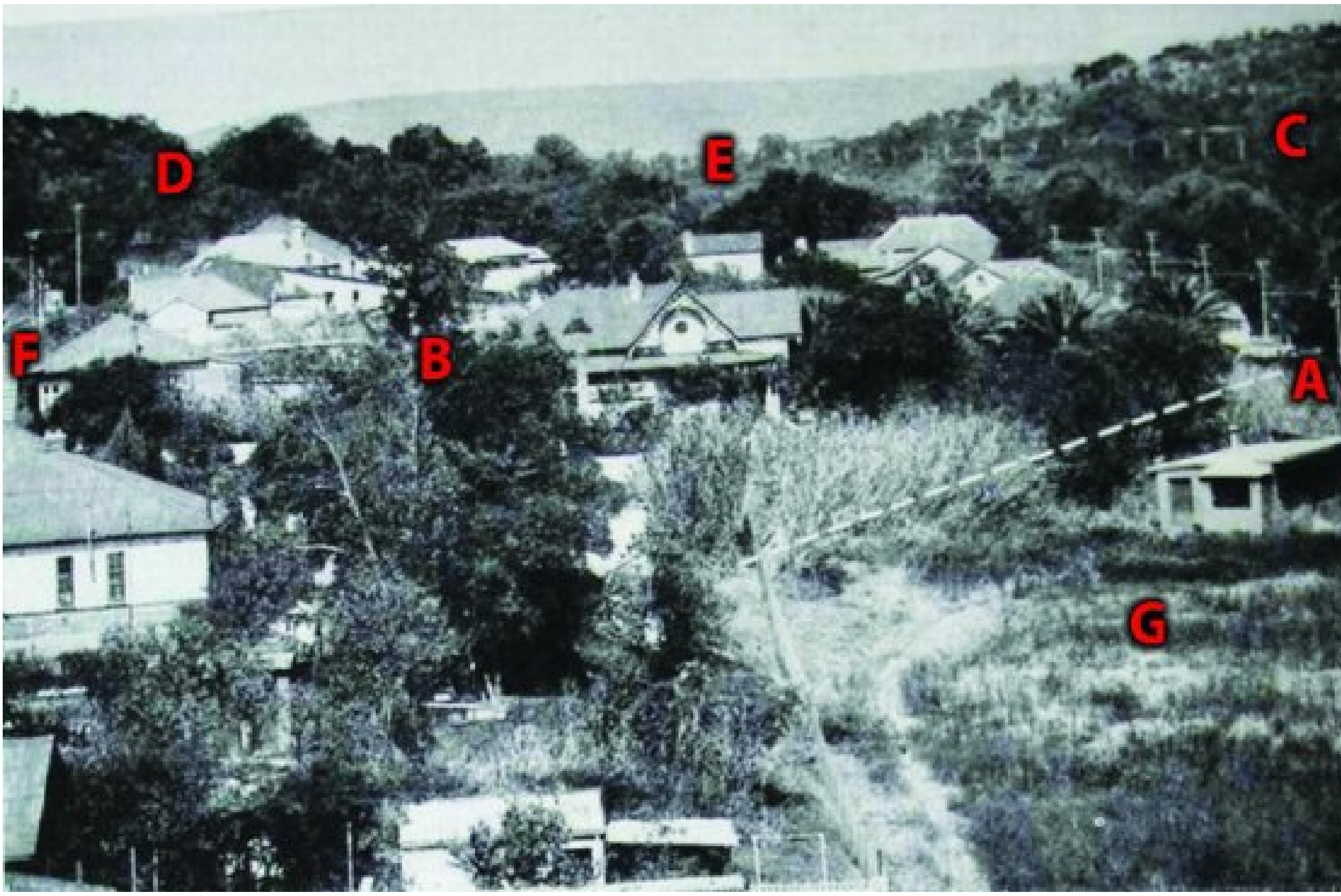

Die terrein van Gert Bronkhorst se huis: A – watervoor. B – terre
Foto: Dr SP Engelbrecht: Pretoria 1855-1955.

Antwoorde op Lucas se skrywe is nie gevind nie, maar sy klagtes moes die volksraad se uitvoeren

Volgens 'n artikel in die 'Pretoriana' van Junie 1980 het landdros Andries du Toit in 'n brief op 6 Maart 1875 geskryf dat MW Pretorius in 1868 12 erwe aan Lucas Bronkhorst gegee het. Die erw

Paul Kruger het in 1868 een van dié erwe net oos van die huidige Krugerhuis vir 12 pond gekoop.

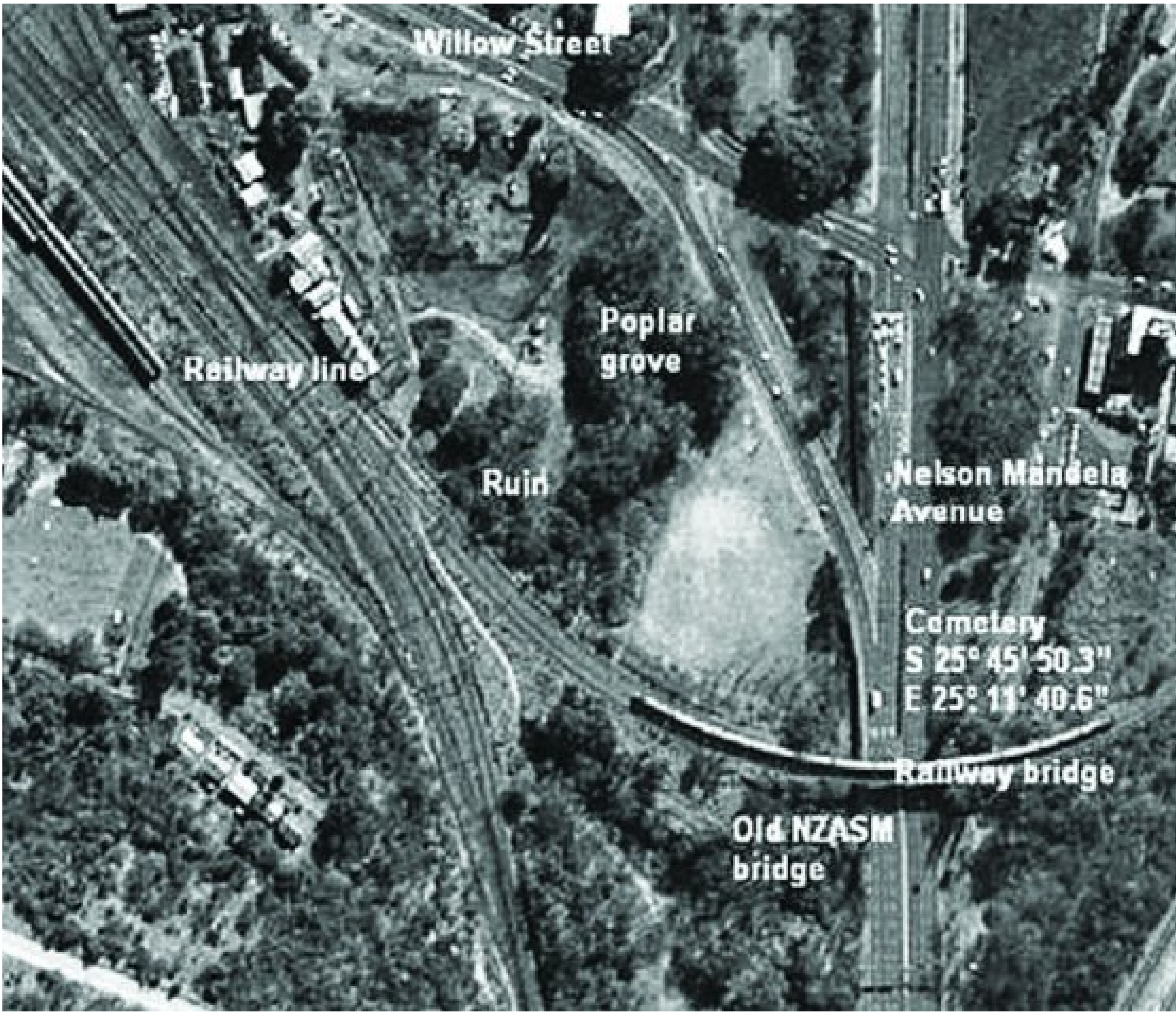

Dié lugfoto van die plek waar Gert Bronkhorst se huis was, is in 2005 geneem
Bron: WNNR, SAC: 498523/tshwane/2005

Verkoop

In 1874 is Lucas se plaas Groenkloof aan HJ Frames verkoop, wat dit op sy beurt op 23 Desemb

Jesse Jeanes en Maatskappy het later bankrot gespeel en die ZAR het die plaas op 4 Augustus 1

Toe Lucas in 1875 oorlede is, het hy ’n plaas naby Makapaanpoort en slegs een erf in Pretoria be

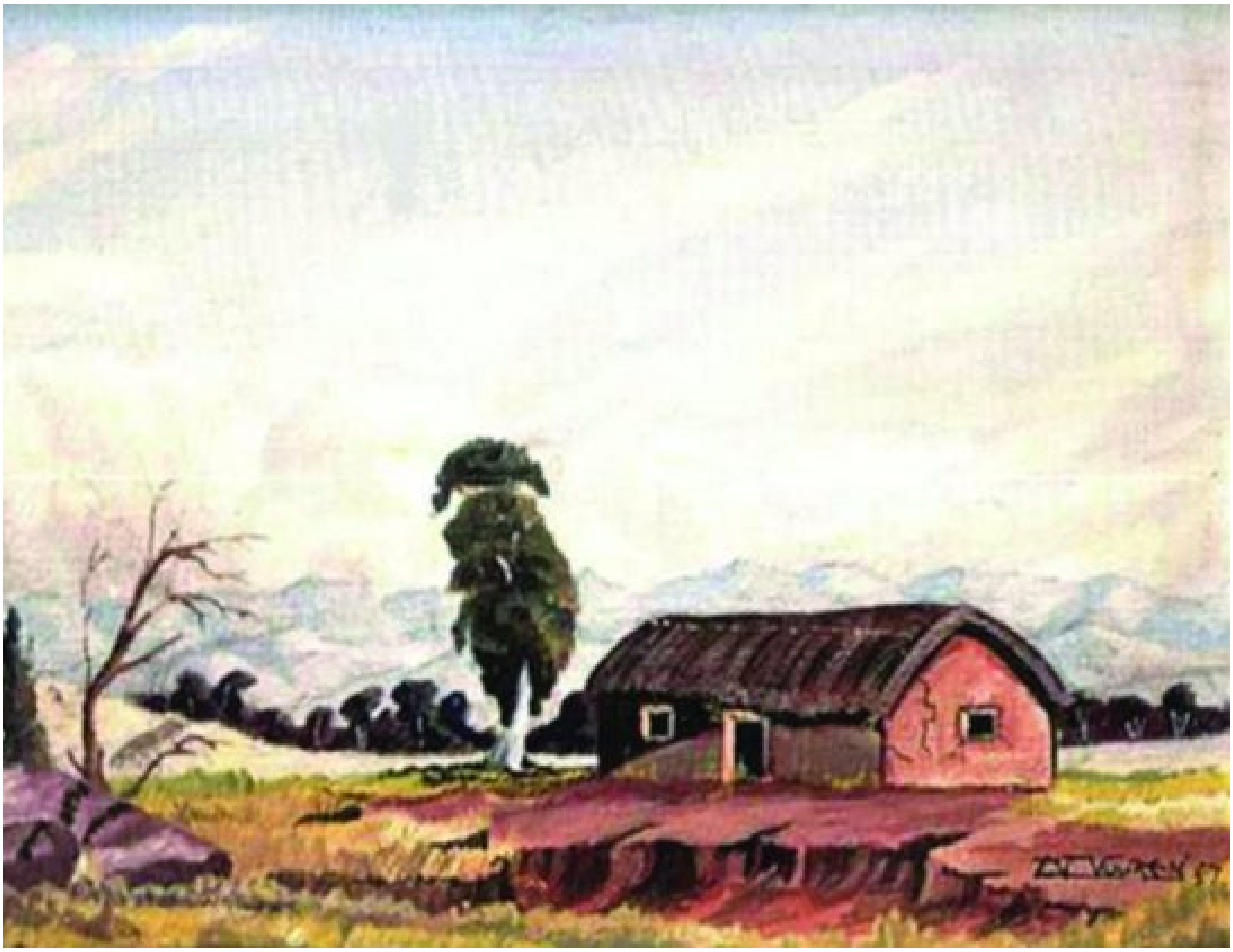

Gert en Lucas se huise het waarskynlik gelyk soos dié skildery, genaamd ‘Hartbeeshuisie in die V

Sy tweede vrou, Johanna Cornelia (‘n nooi Van der Walt), en vier oorlewende kinders was die erfgenam

Nadat die plaas Groenkloof staatseiendom geword het, is ’n plantasie in die 1890’s daar aangepla

Andries van der Walt se huis, wat omstreeks 1848 aan die wal van die Apiesrivier gebou is
Bron: AE Van Vollenhoven proefskrif

Murasie

Die murasie van Lucas se huis was in die ou munisipale ontspanningsoord met sy karavaanpark,

Die huis is teen die suidwestelike hang van Klapperkop gebou en die stadsraad van Pretoria, wat

Die stadsraad het die Nasionale Kultuurhistoriese Museum gevra om die oorblyfsels van Lucas se

Die opening in die oostemuur van die Lucas Bronkhorst-murasie wys ’n groot plat klip, wat moon
Bron: AE Van Vollenhoven proefskrif

In sy proefskrif sê Anton van Vollenhoven dat dié argeologiese navorsing op die murasie wys dat

Anton sê bewyse bestaan dat Lucas se broer Gert, wat hom in 1839 hier gevestig het, die eerste k

Die gedenksteen in die Voortrekkerbegraafplaas op Ohrigstad dui Gert Bronkhorst se sterfdatum as 29 Februarie 1848 aan

Bron: AE Van Vollenhoven proefskrif

Gert

Gert se huis op Elandspoort was waar die ou Nederlands Zuid-Afrikaanse Spoorweg Maatschapp

Gert se dogter, Maria Jacoba Minnaar, het baie jare later aan Gustav Preller vertel dat sy en haar

Maria het vertel dat haar oom Lucas toe nog naby die Fonteine ‘gestaan’ het. Sy het gesê dat hy n

Die gedenkplaat by die Lucas Bronkhorst-murasie. Die datum wat vir die bou van die huis gegee word, is verkeerd

Bron: AE Van Vollenhoven proefskrif

Gewoonlik het die Voortrekkers eers so ’n bietjie rondgekyk voor hulle bou, het Maria verduidelik. G

As die regte bouplek uitgesoek is, is ’n eerste hartbeeshuisie gebou. Dit was ’n langwerpige vierka

Maria het vertel dat haar man ‘n huis begin bou het oorkant haar ma se kliphuisie op Elandspoort.

Gert Bronkhorst se dogter, Maria Jacoba Minnaar
Bron: ‘Voortrekkermense’, Gustav Preller

Du Preezhoek
Volgens NA Coetzee se navorsing, wat in Augustus 1996 in ‘Pretoriana’ gepubliseer is, is Gert se pla

Bronne verskil weer oor wat met die plaas gebeur het en volgens Anton van Vollenhoven se navorsing

In Julie 2006 het Archaic HPM verkennende uitgrawings in 'n deel van Du Preezhoek gedoen om te sie

Die ou pomphuis op Groenkloof wat later deur die Britte gebou is
Foto: the City Council of Pretoria

Hulle sê dat die huis wat gevind is waarskynlik aan Francois du Preez, die seun van Jan (Diknek) du P

'n Kaart van 1877 wys die grense van Pretoria met die Du Preezhoek-begraafplaas as die suidelike gre

Die onthulling van een van die twee gedenkplate by die fondamente van Lucas Bronkhorst se huis in Fonteinedal op 16 November 1992. Links staan die burgemeester van Pretoria, advokaat J
Foto: Stadsraad van Pretoria

Damwal

Erfenis- en restourasiekonsultant, Anton Jansen, het in 2008 die plek van Gert Bronkhorst se damwa